

Naš novinar u sjedištu NATO-a i Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Evropu Bilo bi mudro ispuniti uslov iz Tallinna

• Dobra euroatlantska integracija Bosne i Hercegovine ključna je za dugoročnu stabilnost Balkana • Uknjiženje 69 lokacija sa perspektivnom vojnom imovinom na Ministarstvo odbrane BiH je uslov za početak primjene prvog godišnjeg plana iz MAP-a, ali i test za našu zemlju • NATO zaokupljen izradom novog strateškog koncepta, koji treba da odgovori na buduće izazove

Piše: Daniel OMERAGIĆ

Bosna i Hercegovina uživa sve veći ugled i značaj u Sjevernoatlantskom savezu. Prijem u Akcioni plan za članstvo u NATO-u (Membership Action Plan - MAP), koji je uslijedio na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova zemalja članica Alijanse 22. i 23. aprila u estonskom glavnom gradu Tallinnu, podigao je i nivo očekivanja od naše zemlje. Ipak, do usvajanja i primjene prvog nacionalnog godišnjeg plana iz MAP-a, BiH mora još uknjižiti 69 lokacija u oba entiteta sa perspektivnom nepokretnom vojnom imovinom na Ministarstvo odbrane BiH.

Ovaj uslov neophodno je ispuniti do septembra, kada počinju redovni godišnji ciklusi Akcionog plana. Ukoliko do tada imovina ne bude uknjižena, proces nećemo moći započeti ove jeseni.

To je sa jedne strane postavljeno kao uslov, a sa druge test kojim se želi vidjeti da li u Bosni i Hercegovini postoji kapacitet da se donose takve odluke. Bilo bi mudro da se dođe do rješenja do septembra. Ne bi nam išlo u prilog da se gubi godišnji ciklus, kaže ambasador Nikola Radovanović, šef Stalne misije BiH pri NATO-u u Bruxellesu, s kojim smo razgovarali protekle sedmice u sjedištu Sjevernoatlantskog saveza.

Kolektivna sigurnost

Grupa novinara i predstavnika nevladinih organizacija iz Bosne i Hercegovine posjetila je 6. i 7. maja sjedište NATO-a i Vrhovnu komandu savezničkih snaga za Evropu (Supreme Headquarters Allied Powers Europe - SHAPE) u Monsu, gradu udaljenom šezdesetak kilometara od Bruxellesa. Tamo smo boravili na poziv Odjeljenja za javnu diplomatiju NATO-a, čiji službenici su nas upoznali sa današnjim glavnim zadacima Sjevernoatlantskog saveza i SHAPE te odgovorima na izazove koji slijede.

Dominirale su teme posvećene pripremi novog strateškog koncepta NATO-a, trenutnim operacijama koje izvodi u svijetu, Bosni i Hercegovini i njenom putu ka euroatlantskim integracijama, odnosima NATO-a i Rusije i na koncu relaciji NATO - Evropska unija. Poslije političke, prezen-

Komandni centri i operacije

Savez 28 zemalja

NATO sada ima 28 članica. To su: Albanija, Belgija, Bugarska, Kanada, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Italija, Latvija, Litvanija, Luksemburg, Holandija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Turska, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države.

U programu Partnerstvo za mir nalaze se: Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Bjelorusija, BiH, Finska, Gruzija, Irska, Kazahstan, Kirgistan, Malta, Moldavija, Crna Gora, Srbija, Švedska, Švicarska, Tadžikistan, Makedonija, Turkmenistan i Uzbekistan.

tirana je i vojna dimenzija ovih pitanja koja danas zaokupljaju Savez. Nema tačke na zemaljskoj kugli koja nije ugrožena od različitih prijetnji i zato je nužan adekvatan odgovor kako bi se sačuvala kolektivna sigurnost.

Naši domaćini su istakli da je dobra euroatlantska integracija Bosne i Hercegovine ključna za stabilizaciju Balkana. Međutim, to će biti dugoročan proces, jer su svježa sjećanja na rat. Istovremeno, i NATO se mijenja. To više nije ista organizacija kakva je bio u vrijeme hladnog rata, devedesetih godina ili nakon 11. septembra 2001, kada su izvedeni teroristički napadi na

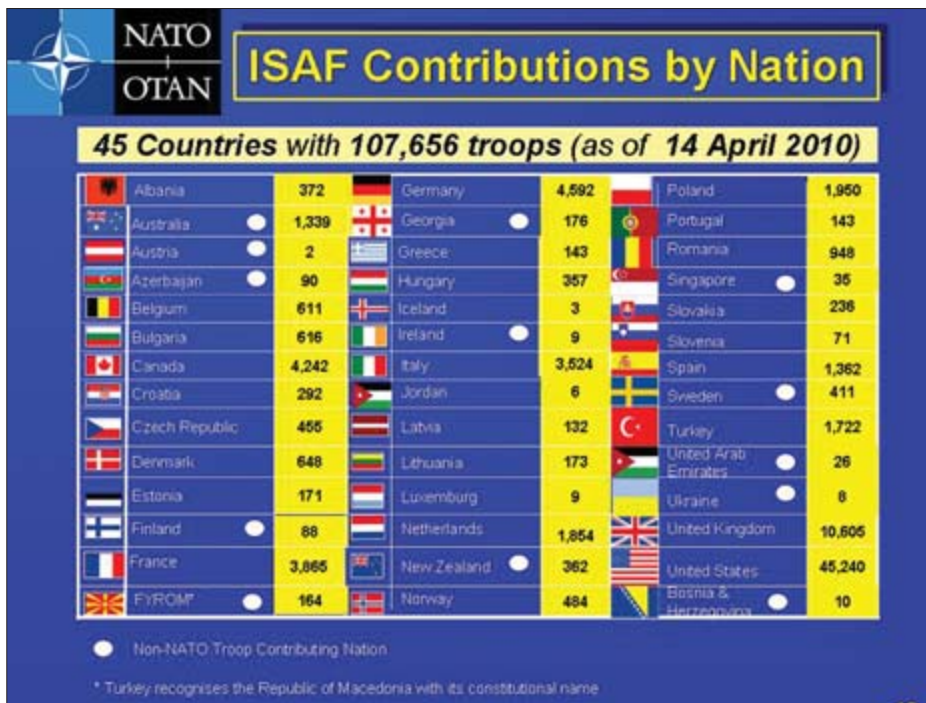
Sjedinjene Američke Države. Promijenjene okolnosti u svijetu zahtijevaju izradu novog strateškog koncepta.

No, za bolje razumijevanje onoga šta je, zapravo, NATO (North Atlantic Treaty Organisation), potrebno se vratiti šest decenija unazad. Savez su 1949. u Washingtonu osnovali Belgija, Kanada, Danska, Francuska, Island, Italija, Luksemburg, Holandija, Norveška, Portugal, Velika Britanija i SAD. Godinu kasnije izbija korejski rat, a već 1951. u blizini Pariza otvoren je SHAPE. Grčka i Turska 1952. ulaze u članstvo NATO-a, a SR Njemačka im se pridružuje tri godine poslije. Iste godine formiran je Varšavski pakt.

Vrijeme od 1956. do 1962. obilježeno je stalnim napetostima u svijetu (1961. niče Berlinski zid, a 1962. izbija kubanska kriza) i blokovskom utrkom u naoružanju.

Tadašnji francuski predsjednik general Charles de Gaulle 1966. donosi odluku o povlačenju njegove zemlje iz NATO-a. Kao posljedica toga, NATO i SHAPE su 1967. preseljeni u Belgiju. Period koji je poslije toga uslijedio donio je nove napetosti (sovjetsku invaziju Čehoslovačke 1968), ali kasnije i postizanje dogovora o ograničenju u strateškom naoružanju i antibalističkim sistemima projektila.

Sovjetske snage izvršile su 1979. invaziju na Afganistan iz kojeg su se povukle 1988. Dvije godine nakon toga, SAD i SSSR počeli su razgovor o smanjenju nuklearnog naoružanja. Španija se 1982. pridružila NATO-u, a u vojne strukture se integrisala 1998. Osamdesete godine su obilježene otopljanjem u odnosima između Zapada i Istoka, čemu je snažan pečat dao tadašnji predsjednik SSSR-a Mihail Gorbačov. Berlinski zid, jedan od najstrašnijih simbola hladnog rata, srušen je 1989. Naredne godine dolazi do ujedinjenja Njemačke, a 1991. gasi se Varšavski pakt, dok se Sovjetski Savez raspada na nekoliko nezavisnih država.

Zemlje angažovane u Afganistanu

Mnogi su tada na Zapadu postavljali pitanje opravdanosti daljeg postojanja NATO-a u svijetu u kojem više nije bilo blokovske podjele. Međutim, već 1992. Sjevernoatlantski savez je dobio novu zadaću da pomaže snagama UN-a, koje su bile angažovane na čuvanju mira u bivšoj Jugoslaviji kojeg nije bilo. NATO je 1994. započeo program Partnerstvo za mir (PfP), a 1995. Mediteranski dijalog.

U augustu i septembru 1995. NATO je izveo zračne udare po snagama bosanskih Srba, čime je prokrčen put prema Dejtonskom sporazumu. Njegove snage (IFOR) su potom dobile nalog da u skladu sa mandatom, koji im je dodijelio UN, rade na provedbi vojnog dijela mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini. U toj operaciji sudjelovale su i ruske trupe zajedno sa ostalim zemljama partnerima NATO-a.

Njegovanje saradnje nastavilo se 1997, kada NATO i Rusija osnivaju stalno vijeće. Istovremeno, oformljena je i komisija između NATO-a i Ukrajine. Dvije godine nakon toga, u stalno članstvo ulaze Češka Republika, Mađarska i Poljska. Tu 1999. obilježilo je i NATO bombardovanje Srbije kao odgovor na etničko čišćenje kosovskih Albanaca.

MAP od 1999.

Na 50. godišnjicu Saveza, u Washingtonu je održan samit na kojem je usvojen novi strateški koncept, koji je podrazumijevao i izradu Akcionog plana za članstvo (MAP) kako bi se zemljama koje to žele pomoglo da što spremnije uđu u NATO. U okviru mandata dobijenog od Ujedinjenih nacija, NATO je 1999. na Kosovu rasporedio snage (KFOR), koje su zadužene da čuvaju mir i pomažu administraciji UN-a.

Prekretnicu u povijesti NATO-a označili su teroristički napadi na Sjedinjene Države. Nakon 11. septembra 2001, po prvi put je došlo do primjene člana 5. Sjevernoatlantskog ugovora - potpisanog 4. aprila 1949. u Washingtonu - koji kaže da se napad na

jednu od članica Saveza ili više njih smatra napadom na sve. Tada se pokreću snažni mehanizmi u borbi protiv terorizma, a od 2003. NATO predvodi misiju ISAF (International Security Assistance Force) u Afganistanu. Nakon toga zabilježeni su 2004. teroristički napadi i u Madridu, te 2005. u Londonu.

U međuvremenu, 2004. u NATO su primljeni Bugarska, Estonija, Latvija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija. Od prošle godine članice Sjevernoatlantskog saveza su Hrvatska i Albanija.

Naša zemlja je prve ozbiljnije korake ka članstvu u NATO-u počela praviti početkom 2004. kada je Predsjedništvo BiH donijelo zaključak kojim potvrđuje opredjeljenje da Bosna i Hercegovina i sve njene institucije moraju ispuniti potrebne uslove za prijem u Partnerstvo za mir na Samitu NATO-a u Istanbulu u junu te godine.

Programu Partnerstvo za mir BiH je pristupila 15. decembra 2006, a Predsjedništvo BiH je 18. januara 2007. donijelo zaključak kojim je dalo saglasnost Ministarstvu vanjskih poslova BiH o upućivanju diplomatske note generalnom sekretaru NATO-a, u kojoj je iskazalo zvaničnu namjeru BiH da uspostavi diplomatsko predstavništvo u sjedištu NATO-a.

Kruna tog dijela puta je učinjena 2. oktobra 2009, kada je tadašnji predsjedavajući Predsjedništva BiH Željko Komšić u Bruxellesu predao generalnom sekretaru NATO-a Andersu Foghu Rasmussenu aplikaciju za prijem BiH u MAP. Aplikacija je razmatrana već na ministarskom sastanku u decembru prošle godine. Tada je zaključeno da BiH nije ispunila uslove za dobijanje MAP-a, ali i da vrata NATO-a ostaju otvorena za našu zemlju. Ipak, u međuvremenu do neformalnog sastanka održanog u Tallinnu stvari se promijenile. BiH je donijela odluku o uništavanju viškova naoružanja i municije te o slanju jedinice Oružanih snaga u Afganistan. Ministri vanjskih poslova zemalja čla-

Grupa novinara i predstavnika nevladinih organizacija iz BiH posjetila je SHAPE

Moćni SHAPE

Vrhovna komanda savezničkih snaga za Evropu (SHAPE) prostire se na području površine 200 hektara. Riječ je o jednoj od dvije strateške vojne komande zadužene za operacije NATO-a uz onu smještenu u Norfolku u Virginiji (SAD).

Belgija je u septembru 1966. ponudila SHAPE-u zemljište u selu Casteau kod Monsa. Već naredne godine bilo je završeno njegovo uređenje. Golemi kompleks koji smo imali priliku obići posjeduje sve sadržaje neophodne za život oficira i vojnika NATO-a. Tu su škole, sportska i dječija igrališta, trgovine, zdravstvene službe, vatrogasci, benzinske stanice, servisi za opravak automobila...

Korist od pruženog domaćinstva ima i belgijska ekonomija, a naročito provincija Hainaut. Mnogi Belgijanci zaposleni su u SHAPE-u. Više od osam hiljada vojnika, njihovih porodica i civilnog osoblja tu živi, radi i trguje. Procjenjuje se da je samo u 2008. ostvarena ekonomska dobit od SHAPE-a bila veća od 380 miliona eura.

nica NATO-a cijenili su taj napredak i odlučili da BiH pozovu u MAP.

Ambasador Radovanović kaže da je u funkcionalnom smislu značajna prednost što BiH od sredine 2008. ima svoj prostor unutar sjedišta NATO-a.

- Tako imamo priliku da se srećemo sa kolegama i razmjenjujemo mišljenja o NATO-u. Ovdje se svi tretiraju jednako, veli Radovanović.

Našu misiju čine diplomatsko-konzularni nivo u kojem rade lica iz Ministarstva vanjskih poslova, potom vojni u kojem su zastupljeni ljudi iz Ministarstva odbrane, te sigurnosni. Glavne oblasti rada se stalno mijenjaju, a nivo angažovanja raste od pristupanja Partnerstvu za mir.

Međutim, od nas samih zavisi kako će Alijansa gledati ubuduće na Bosnu i Hercegovinu. Jednostavno, uslov iz Tallinna nije moguće zaobići, jer bi se tako dalo za pravo onima koji govore da institucije u BiH ne funkcionišu.

- Svako ponašanje u BiH koje pokazuje sposobnost za postizanje rješenja je dokaz ljudima ovdje da država može donositi odluke, kaže Radovanović.

A na pitanje da li dnevno politiziranje u BiH utiče na Misiju, odgovorio je:

- NATO je preozbiljna priča za dnevnu politiku. Sistem odbrane i sigurnosti je skup i potencijalno opasan ako se ne kontroliše na pravi način. Mi smo u sobi bez vrata i sve što kažete, izađe vani.

Rastu obaveze

Radovanović je podsjetio da osnovne smjernice za rad Misije dolaze iz Ministarstva vanjskih poslova i Predsjedništva BiH i tu nema nejasnoća. Uglavnom, svakim pomakom ka NATO-u rastu i naše obaveze prema Sjevernoatlantskom savezu, ali i koristi koje proističu iz toga. Glavni dobitak je sigurnost i stabilnost.

Danas NATO vodi nekoliko operacija u

svijetu, a kolektivna sigurnost ostaje njegov prioritet. Osim u Afganistanu, gdje je glavni cilj pomoći afganistanskoj vladi da preuzme u potpunosti odgovornost za sigurnost zemlje za šta će trebati vremena, te borba protiv talibana, proizvodnje i trgovine drogom, snažno je angažovan i na drugim tačkama poput Iraka i Pakistana. NATO osigurava i zračni prostor nad evropskim kontinentom, promet Sredozemnim morem (uz sudjelovanje Rusije i Ukrajine), koridor duž obala Somalije kako bi se omogućila nesmetana plovidba i spriječili napadi pirata. Također, njegove snage su angažovane i na Balkanu u okviru KFOR-a na Kosovu i EUFOR-a u BiH.

Sjevernoatlantski savez nalazi se pred usvajanjem novog strateškog koncepta o kojem se vodi najšira moguća debata. Na čelu ekspertnog tima za njegovu izradu nalazi se nekadašnji američki državni sekretar Madeleine Albright. Koncept bi trebao biti usvojen na Samitu NATO-a planiranom za novembar u Lisabonu. Njegova namjena je da odgovori na nove sigurnosne izazove.

- Krajnje je vrijeme da se dogovorimo šta su to novi izazovi za budućnost. Percepcija nesigurnosti totalno je drugačija u različitim zemljama. Kada smo posljednji put usvajali strateški koncept 1999, nismo razmišljali o tome da ćemo biti u Afganistanu, da ćemo voditi borbu protiv piratstva. Sada je totalno drugačija situacija. Potrebno je da pokažemo solidarnost među zemljama članicama, kaže jedan od naših sagovornika u NATO-u.

Novi strateški koncept treba pružiti odgovor na mnoga pitanja poput onih regionalna odbrana ili globalna sigurnost, u kojim sve slučajevima koristiti član 5. Sjevernoatlantskog ugovora, kakve sigurnosne promjene su potrebne NATO-u... Svijet se neprekidno mijenja, a s njim i Sjevernoatlantski savez.

Ključni član 5.

Član 5. ključni je element Sjevernoatlantskog sporazuma. Evo kako on glasi: "Potpisnice smatraju da se oružani napad na jednu ili više njih, u Evropi ili Sjevernoj Americi, treba smatrati napadom na sve njih i zato se slažu da će u slučaju takvog oružanog napada, svaka od njih, pozivajući se na pravo individualne ili zajedničke samoodbrane iz člana 51. Povelje Ujedinjenih naroda, pomoći potpisnici ili potpisnicama koje su napadnute, poduzimajući odmah, same i u skladu s drugim potpisnicama, korake koji se smatraju potrebnima, uključujući upotrebu oružane sile, da bi povratile i održale sigurnost sjevernoatlantskog područja.

Svaki takav oružani napad i mjere poduzete kao rezultat tog napada moraju se odmah prijaviti Vijeću sigurnosti. Takve mjere moraju se zaustaviti kada Vijeće sigurnosti poduzme mjere potrebne za ponovnu uspostavu i održavanje međunarodnog mira i sigurnosti."